

Rīgā, 2023. gada 19. aprīlī
Nr. 3.4/2023-30

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai
pasts@varam.gov.lv

Informācijai:
Ministru prezidentam Krišjānim Kariņam
pasts@mk.gov.lv

Ārlietu ministrijai
pasts@mfa.gov.lv

Par Ogres novada domes priekšsēdētāja Egila Helmaņa atstādināšanu

Biedrībā “Sabiedrība par atklātību – Delna” (turpmāk – Delna) atkārtoti ir nonākusi informācija par iespējamu prettiesisku rīcību Ogres novada pašvaldības un tās priekšsēdētāja Egila Helmaņa darbā.

Delnas ieskatā lēmums, kas tika pieņemts pēdējā Ogres novada pašvaldības domes ārkārtas sēdē 2023. gada 17. aprīlī, atstādināt no amata Ogres Vēstures un mākslas muzeja (turpmāk – Ogres muzeja) direktori, ir izrēķināšanās par skandālu, kas izvērtās 2023. gada sākumā saistībā ar Krievijas miljardierim Pjotram Avenam piederošās porcelāna kolekcijas plānoto izstādi Ogres muzejā. Tāpēc Delna ir apkopojusi tās rīcībā esošo informāciju par šo un citām situācijām, par kurām vairākas personas ir informējušas Delnu, un lūdz Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (turpmāk – VARAM) vērtēt situāciju Ogres novada pašvaldībā un lemt par Ogres novada domes priekšsēdētāja Egila Helmaņa atstādināšanu no amata.

1. Ar Ogres muzeju saistītā skandāla aizsākums bija Krievijas miljardiera Pjotram Avenam piederošās porcelāna kolekcijas plānotā izstāde Ogres Vēstures un mākslas muzejā. Kā zināms, Pjots Avens ir persona, kas ir iekļauta Eiropas Savienības sankciju sarakstā. Sankciju likuma 11.³ pants noteic, ka publisko tiesību subjektam ir aizliegts slēgt līgumu publisko vai privāto tiesību jomā, ja ir piemērotas starptautiskās vai nacionālās sankcijas. Papildus tam, Ārlietu ministrija [skaidro](#), ka ir jāizvairās no sadarbības ar personām, pret kurām ir noteiktas Latvijai saistošas sankcijas. Šajā gadījumā sadarbība, kurā viena puse nodod izstādīšanai mākslas darbus, un otra puse saņem mākslas darbus, tos izstāda un nes atbildību par tiem, ir uzskatāma par līgumiskām attiecībām.

Tāpat ir jāatceras, ka Latvijas oficiālā pozīcija Ukrainā notiekošā kara sakarā ir stingrs nosodījums pret Krievijas rīcību. Kā to ir [norādījis](#) Ārlietu ministrs, visām Latvijas amatpersonām ir jāievēro Latvijas ārpolitikas pozīcijas. Un vēl jo vairāk – publiskai institūcijai un valsts amatpersonām ir jāievēro valsts noteiktais tiesiskais regulējums un likumos skaidri noteiktie ierobežojumi.

Līdz ar to jau sākotnēji situācijā, kur bija paredzēts sadarboties ar sankcionēto Pjotru Avenu, Ogres muzejā organizējot viņam piederošu mākslas darbu izstādi, Ogres novada domes priekšsēdētājs grasījās un lika arī citām Ogres novada amatpersonām (piemēram, Ogres muzeja amatpersonām) pārkāpt gan Sankciju likumā noteikto, gan arī rīkoties pretēji Latvijas Republikas oficiālajai pozīcijai Ukrainas kara jautājumā, sadarbojoties un atbalstot sankcijām pakļauto Krievijas miljardieri.

2. Pēc tam, kad Ogres muzejs publiski iestājās pret Pjotra Avena izstādes rīkošanu, Ogres novada pašvaldība pret Ogres muzeja darbiniekiem ir sākusi vērst mobingu un bosingu. Delna ir saņēmusi informāciju no Ogres muzeja darbiniekiem par iestādē notiekošu mobingu. Tāpat arī informācija sniegta Tiesībsargam, kurš izskata situāciju Ogres pašvaldībā. Delnas rīcībā ir arī informācija par Ogres novada pašvaldības 2023. gada 17. februārī izdotu rīkojumu “Par informācijas publicēšanu”, kas liedz Ogres muzejam sniegt jebkādu informāciju (mutiski un rakstiski interneta platformā vai citur) bez saskaņošanas ar Ogres novada pašvaldību. Rīkojums ir pamatots ar to, ka Ogres muzejs līdz šim ir izplatījis nepatiesu informāciju. Ja pašvaldība tās iestādes publiskajā komunikācijā ir novērojusi neprecizitātes, šķiet nesamērīgi uzreiz izdot rīkojumu, ar kuru aizliedz iestādei sniegt jebkādu publisku informāciju bez tās iepriekšējas saskaņošanas ar pašvaldību. Būtiski arī norādīt, ka Muzeju likums (skat. 11. panta ceturtais daļas 1. punktu) skaidri nosaka, ka tieši pats muzejs – tā direktors nodrošina muzeja funkciju izpildi — muzeja krājuma, pētnieciskā un komunikācijas darba koordinētu īstenošanu. Līdz ar to Ogres novada pašvaldības dome ir prettiesiski iejaukusies Ogres muzeja darbībā.

3. Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētāja E. Helmaņa rīcība un regulāra publiskā komunikācija liecina par vēlmi iebiedēt Ogres novada pašvaldības domē un iestādēs nodarbinātos. E. Helmanis regulāri publiski nievājoši izsakās savā *Facebook* kontā – gan publiski nosodot domes darbinieku rīcību, gan arī paužot savu nievājošo skatījumu, piemēram, uz nevalstisko organizāciju darbu, tādējādi nonievājot un diskreditējot aktīvās sabiedrības centienus sabiedrībā veicināt demokrātiju. To pastiprina arī pēdējo dienu notikumi. Piemēram, gadījums, kad Ogres muzeja direktores kabinets tika “aizzīmogots”, lai gan šādam “aizzīmogojumam” nav juridiska spēka, un vienīgais mērķis šādi rīcībai ir situācijas dramatisēšana un bijušās muzeja direktores tēla kriminalizēšana, lai iebiedētu citus darbiniekus. Tāpat par vēlmi iebiedēt citus darbiniekus liecina arī apstākļi, ka lēmums par Ogres muzeja direktores atstādināšanu no amata tika pieņemts un informācija par pieņemto lēmumu publicēta sociālajos tīklos, lai gan tās pašas dienas rītā tika saņemts Ogres muzeja direktores rakstisks atlūgums.

E. Helmaņa rīcība ir vērtējama arī kā neētiska. Lai arī Ogres novada pašvaldība iekšēji neregulē ētikas jautājumus amatpersonu darbībā, tomēr likuma “Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 22. panta pirmā daļa noteic, ka valsts amatpersonas darbojas atbilstoši attiecīgajā profesijā, jomā vai nozarē apstiprinātajiem uzvedības (ētikas) kodeksiem. Savukārt valsts pārvaldē apstiprināti uzvedības (ētikas) standarti ir apkopoti 2018.gada 21.novembra Ministru kabineta ieteikumos Nr.1 “Valsts pārvaldes vērtības un ētikas pamatprincipi”.

Papildus minētajam vēlamies vērst uzmanību arī uz citiem pārkāpumiem Ogres novada domes un domes priekšsēdētāja darbā.

Ir apsveicams un atbalstāms Ogres novada iedzīvotāju un pašvaldības sniegtais atbalsts Ukrainai. Taču Ogres novada pašvaldības domes priekšsēdētājs nu jau vairākkārt ir devies vismaz vienu nedēļu ilgos komandējumos uz Ukrainu, lai nogādātu sniegto palīdzību. Delnas ieskatā domes priekšsēdētāja klātbūtne katrā šādā braucienā ir nelietderīga, un neliecina par efektīvāko priekšsēdētāja laika un resursu izmantošanu. Turklāt domes priekšsēdētāja funkcijās neietilpst personīga sadarbības veicināšana vai arī valsts vai pašvaldības reprezentēšana. Delna aicina VARAM pieprasīt informāciju par E. Helmaņa komandējumiem, to juridisko pamatojumu un to izmaksām, un vērtēt to lietderību.

Delnas rīcībā ir nonākusi informācija par to, ka Ogres novada iedzīvotāji vairākkārt ir vērsušies Ogres novada pašvaldībā ar iesniegumiem, informācijas pieprasījumiem un citām vēstulēm. Ogres novada dome regulāri neievēro Iesniegumu likumā noteikto iesniegumu izskatīšanas un atbildes sagatavošanas termiņu, uz iesniegumiem neatbild vispār, vai arī atbild, ka informācija nav sniedzama, jo tai ir ierobežotas pieejamības informācijas statuss. Līdz ar to Delna aicina VARAM lūgt Ogres novada pašvaldībai skaidrot iesniegumu izskatīšanas un atbildes sagatavošanas procedūru, kā arī iepazīstināt ar informācijas sarakstu, kurai noteikts ierobežotas pieejamības informācijas statuss. Delnas rīcībā ir informācija, kas liecina, ka Ogres novada pašvaldība patvaļīgi interpretē Informācijas atklātības likuma normas, nosakot ierobežotas pieejamības informācijas statusu informācijai, kas neatbilst Informācijas atklātības likuma 5.panta pirmajā daļā noteiktajai ierobežotas pieejamības informācijas definīcijai.

Visi minētie apstākļi liecina ne tikai par konkrētu normatīvo aktu un ētikas normu pārkāpumiem, bet arī vispārēju labas pārvaldības principa neievērošanu pašvaldības darbā. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. pants uzskaita principus, kurus valsts pārvaldei ir pienākums ievērot. Minētā panta piektā daļa nosaka, ka valsts pārvalde savā darbībā ievēro labas pārvaldības principu. Tas ietver atklātību pret privātpersonu un sabiedrību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru mērķis ir panākt, lai valsts pārvalde ievērotu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

Nemot vērā, ka saskaņā ar Pašvaldību likuma 17. panta trešās daļas 1. punktu domes priekšsēdētājs vada domes darbu, tas ir arī atbildīgs par šī darba un darba gaitā pieņemto lēmumu tiesiskumu.

Pašvaldību likuma 69. panta pirmā daļa noteic, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs ar motivētu rīkojumu var atstādināt domes priekšsēdētāju no amata pienākumu pildīšanas, ja domes priekšsēdētājs nepilda vai pārkāpj ārējos normatīvos aktus vai nepilda tiesas spriedumus.

Ievērojot, ka Delna ir nevalstiska organizācija ar ierobežotiem resursiem un to, ka VARAM kompetencē ir veikt pašvaldību uzraudzību, Delna ar apkopoto informāciju norāda uz novērotiem iespējamiem pārkāpumiem Ogres novada pašvaldības domes un tās priekšsēdētāja rīcībā. Tomēr Delnai nav pienākums, kompetence un kapacitāte pierādīt pārkāpumu faktu. Līdz

ar to Delna aicina VARAM ņemt vērā sniegto informāciju un rīkoties, lai Ogres novada pašvaldībā atjaunotu demokrātiju un tiesiskumu. Tāpat norādām, ka Delna ir ieinteresēta sadarboties ar VARAM un citām valsts iestādēm un sniegt papildu informāciju, ja tāda nepieciešama.

Ar cieņu
Inese Tauriņa
Biedrības “Sabiedrība par atklātību – Delna” direktore

**Dokuments parakstīts elektroniski ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.*